

HISTORY OF THE INTERNATIONAL LEGAL COOPERATION OF STATES IN PROTECTION OF LABOUR AND SOCIAL RIGHTS OF SEAFARERS

This article deals with a general process of the occurrence and construction of the international legal cooperation of States in protection of labour and social rights of seafarers. It is determined a period of the occurrence of the notion «seafarer», the legal notion «compensation to seafarers in case of loss of the vessel or flooding», it is allocated the incunabula of the recent right of seafarers to the qualified training. It is analyzed in the navigation history the development of the legal norm prototype in protection of labour and social rights of seafarers, in particular «special status», which was the customary laws of pirates in XVII – XVIII century, which concerned main rights of seafarers such as: right on fair labour agreement, right on wages, right on holiday, right on compensation in case of mutilation or illness, right on medical care.

Keywords: *international law, international legal cooperation of States, labour rights of seafarers, social rights of seafarers, seafarer, labour and social rights protection, history of international legal cooperation.*

УДК 348.07(4-6ЄС)

А. С. Єрмакова

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЦЕРКВИ ТА ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ ЄС

Визначено вплив католицької церкви на процеси становлення ідеї європейської міждержавної інтеграції. Проаналізовано еволюцію канонічного права та встановлено його сучасне значення в контексті державно-церковних відносин в Європі. Визначено, що принципи свободи совісті та свободи віросповідання є ключовими конституційними принципами, а тому мають визначальне значення в контексті формування моделі державно-церковних відносин. Проведено аналіз правового регулювання державно-церковних відносин та становища релігійних організацій в деяких країнах ЄС. Визначені особливості законодавчого регулювання місця релігії в суспільному житті європейських країн в контексті євроінтеграційних процесів.

Ключові слова: *Європейський Союз, католицька церква, релігія, державно-церковні відносини, канонічне право, Святий престол, Ватикан, європейська інтеграція, принцип свободи совісті, принцип свободи віросповідання.*

Постановка проблеми. Поширення демократичних ідей та закріплення примату права і пріоритету формування громадянського суспільства виводить країни Європи на новий рівень цивілізаційного розвитку. Європейська інтеграція обумовлює і зміну світоглядних орієнтирів, що тривалий час формувалися під значним впливом церкви. Домінування Католицької церкви в Європі дало можливість сформуванню більш-менш однорідний суспільно-політичний простір, в якому власне і відбулося становлення та розвиток ідей європейської інтеграції та створення нового інтеграційного європейського суспільства. При цьому релігійний фактор, власне єдність християнської релігії в європейських країнах, навіть не дивлячись на її конфесійне різноманіття, обумовлювало можливість створення спільної системи морально-етичних цінностей, покладених у фундамент створення єдиної правової системи та політичної надбудови ЄС.

З огляду на це значний інтерес викликає проблема становлення та розвитку

правового становища церкви в контексті єдиної Європи, а також вплив євроінтеграційних процесів на зміну моделі державно-церковних відносин в різних країнах-членах ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика взаємовідносин держави та церкви, та пошуку балансу в питаннях секуляризації-клірикалізації сучасних суспільних процесів в контексті інтеграційних явищ в межах ЄС знайшла своє відображення в роботах багатьох вчених, зокрема: юристів М. І. Болоховського, М. Ю. Вар'яса, соціологів Т. Бьорнса та С. А. Мудрова, релігієзнавців Л. Ріссо, Б. Хехіра та ін.

Метою статті є вплив церкви на процеси євроінтеграції, а також аналіз її правового становища в різних країнах-членах ЄС. Відтак предметом виступає правовий режим церкви та державно-церковних відносин в різних країнах ЄС.

Виклад основного матеріалу. Правове становище церкви та модель державно-церковних відносин суттєво відрізняється в різних країнах ЄС. Більше того, в різних країнах-членах ЄС домінують визнаються діаметрально протилежні течії християнства: у Великій Британії – англіканство, у Данії – лютеранство, в Греції – православ'я. Не дивлячись на це, а можливо навіть і завдяки полярності превалюючих в країнах Європи релігій було досягнуто такого необхідного політичного та суспільного консенсусу в процесах євроінтеграції. Спільне бачення майбутнього, єдність у прагненні побудувати громадянське суспільство, розвиток в межах єдиного цивілізаційного вектору – все це є похідними явищами від тієї регулюючої та спрямовуючої ролі церкви, яку вона відігравала протягом тривалого періоду європейської історії.

В цьому контексті показовою є точка зору німецьких вчених Т. Бьорнса та П. Каценштейна, які зазначають, що на початкових етапах інтеграції Римсько-католицька Церква грала провідну роль, визначаючи не лише політичні орієнтири майбутнього інтеграційного утворення але і суспільні ідеали, ставлячи при цьому релігійні цінності вище світських [11; 10]. В свою чергу італієць Х. Казанова вважає, що проект Європейського Союзу був християнсько-демократичним, і певним чином навіть санкціонованим Ватиканом. Його реалізація починалася на тлі загального релігійного підйому в Європі після Другої світової війни і в геополітичному контексті Холодної війни [12, р. 90-91].

Подібну позицію займає і представник німецької політологічної школи Б. Хехір, який акцентує увагу на тісному зв'язку Католицької церкви, і конкретно Ватикану з християнсько-демократичними партіями в Західній Європі. Сучасний Європейський Союз заснований на концепті так званого «Європейського Співтовариства», а само Європейське Співтовариство знаходилося під впливом християнської демократії. У свою чергу, християнська демократія післявоєнної Європи являє собою політичний рух, пов'язаний з католицькою соціальною думкою, а відтак визначає пріоритет формування нової європейської спільноти під впливом релігійних цінностей проголошуваних Ватиканом [13, р. 112].

Фактично Ватикан з суто теократичного центру католицизму та асоційованого члена при багатьох міжнародних організаціях намагається трансформуватися у цілком повноправного суб'єкту міжнародних політичних відносин. Зокрема, його вплив на ідеологію християнсько-демократичних партій та рухів в країнах Центральної і Західної Європи ознаменовується декларуванням цими партіями високих соціальних стандартів життя, високих моральних цінностей та суворих етичних стандартів слідування яким стає обов'язковим для всіх членів такої політичної сили. Намагаючись піднести та надати нового імпульсу для розвитку дещо занедбаних ідеалів католицизму Ватикан все активніше виступає в якості мірила системи суспільних цінностей європейців, і в

цьому аспекті активізація публічно-політичної діяльності Папи Римського стає додатковим інструментом впливу на вектор загальноєвропейської політики.

Більш радикальну точку зору на витoki процесів міждержавної європейської інтеграції має француз Л. Ріссо, який стверджує, що християнсько-демократичні партії були ініціаторами процесу європейської інтеграції, переводячи політику Ватикану в більш світське русло, що давало можливість розповсюджувати його вплив на більше коло суспільно-політичних процесів в Європі. При цьому Л. Ріссо підкреслює, що європейські християнсько-демократичні партії післявоєнних років засновували свої політичні програми на тезі, що західна цивілізація взаємозв'язана з християнськими цінностями, потребує захисту від спокуси сучасного способу життя і в захисті від комунізму – як ще більшої небезпеки [15, р. 101-102].

Подібна теза має право на життя, але еволюція публічно-політичної думки та суспільно-політичних формацій після Другої світової війни яскраво демонструє сильні сторони ліберальної демократії як найбільш оптимальної форми організації як суспільних, так і економічних процесів. Іншими словами католицька церква через християнсько-демократичні рухи була тим спрямовуючим елементом за допомогою якого західне суспільство дійшло до ідей лібералізації усіх сфер життя. При цьому етичний аспект має важливе значення, оскільки під впливом саме системи цінностей вибудованої в релігійному середовищі і відбувалися післявоєнні трансформації свідомості цілих націй. Церква наочно на прикладах війни та руйнації продемонструвала хибність антропоцентричної моделі філософії, тяжіючи до утилітаризму та раціоналізму в масштабах всього суспільства.

В свою чергу подібне ідеологічне забарвлення сприяло поширенню ідей міждержавної інтеграції одразу в післявоєнний період, і хоча політичні партії тоді не стільки залежали від ідеалів католицької церкви, скільки пропагували їх паралельно із Ватиканом.

Важливу роль в становленні ідеї єдиної Європи та розвитку інтеграційних процесів відіграв і Папа Римський Пій XII, що займав Римський престол з 1939 по 1958 рр. Після Другої світової війни він розвивав тему можливого Європейського Союзу намагаючись побудувати християнсько-демократичну Європу. Базисом для каталізації європейської міждержавної інтеграції в значній мірі є католицьке соціальне вчення, яке в той же час було засноване на принципах демократії та в межах якого відбувався активний пошук можливих інституційних форм для союзу і співпраці, яка базується на християнських цінностях. Папа Римський Пій XII, підтримуючи створення Європейського Співтовариства, бачив в цьому історичну місію християнської Європи [14].

Історизм церкви перетворює систему цінностей, які сформувалися в європейському суспільстві під впливом догмату віри та пройшли подальшу еволюцію і кореляцію в період просвітництва в єдиний аксіологічний вимір, що формує орієнтири для подальшого нормативного регулювання. Суспільство прагне єдиний потужний орієнтир розвитку, ідеал яким тривалий час була релігія, але розвиток науки наклав свій цивілізаційний відбиток. Втім церква змогла пристосуватися до нових викликів і постати в якості пореформованого суспільного інституту вже в новій суспільній формації – інформаційній.

Однак при цьому слід мати на увазі об'єктивні економічні витoki європейської інтеграції, з огляду на що і формувалася політична складова. Однак, її формування багато в чому обумовлено перш за все саме християнськими цінностями. Це зокрема можна довести і через призму основних цілей та цінностей що панували на перших етапах європейської інтеграції: недопущення нових збройних конфліктів; досягнення балансу інтересів та взаємопошани між Францією і Німеччиною; створення належних

умов для розвитку особистості, в тому числі і забезпечити права на релігію, а також розповсюдження християнських цінностей як базису для нового пан-європейського суспільства. При цьому економічне співробітництво є лише інструментом, засобом для досягнення мети. Подібна ситуація була притаманна в період 1950-х рр., тобто в період формування самого концепту майбутньої об'єднаної Європи, що дозволяє побачити присутність релігійних аспектів в процесі її формування [5, с. 139-141].

Подібний вплив церкви на процеси міждержавної європейської інтеграції можна пояснити з двох позицій. По-перше, формування сучасної домінуючої для Європи парадигми романо-германської правової сім'ї багато в чому відбувалося під впливом канонічного права. Так, норми канонічного права розвиваючись через церковні канони і папські декреталиї поступово визначали абсолютно всі аспекти функціонування церкви як унікальної наддержавної інституції. В свою чергу провідні європейські монархії увібрали найкращі традиції регулювання відносин між Святим Престолом та своїми куріями у модель відносин феодал-сюзерен. Одним з останніх надбань канонічного права стає «*Anglicanorum Coetibus*», який визначає правила приєднання англіканських общин до Римо-Католицької Церкви. Цей акт став фактичним прецедентом у правовому регулюванні подібних переходів з підпорядкування однієї церкви до іншої і в інших країнах переважно Центральної Європи. По-друге, значення церкви та зокрема християнської релігії багато в чому вплинуло на формування системи морально-етичних цінностей, які стали аксіологічним орієнтиром в процесі формування європейського права. З огляду на це доцільно проаналізувати правове становище церкви та правове регулювання релігійних відносин в різних країнах ЄС, а також виокремити спільний вектор розвитку релігійних відносин в контексті євро інтеграційних процесів та вплив церкви на них вже на сучасному етапі.

Як зауважує М. Ю. Вар'яс загальним і традиційним для переважної більшості країн є конституційне закріплення принципу свободи совісті і віросповідання. Подібне закріплення притаманне скажімо Франції, Німеччині, Італії, Польщі та багатьом іншим країнам. Ця фундаментальна особливість демократичного політичного режиму зовсім не виключає відмінностей в правовому положенні церкви в різних країнах, не означає одноманітного положення релігії в державі. Термін «державна релігія» в більшості країн відсутній, проте часто має місце близьке за значенням визначення «пануюча» чи «традиційна» релігія [3, с. 124-125].

М. І. Болоховський серед ознак державної релігії виділяє наступні [2, с. 72-74]:

- державне фінансування всіх церковно-релігійних витрат;
- ієрархи державної релігії беруть практичну участь в житті держави;
- лише представники державного віросповідання мають право здійснювати будь-яку релігійну діяльність у всіх сферах світського суспільства (освіта, культура, охорона здоров'я, соціальний захист, озброєні сили, пенітенціарна система і т. д.);
- у державних школах обов'язкова присутність релігійної освіти ;
- державне віросповідання має вільний доступ до державних ЗМІ;
- свідоцтва про реєстрацію браку, народження, смерті, що видаються офіційними представниками державних релігій, визнаються державою.

Загалом на сьогоднішній день серед країн-членів ЄС можна виділити три групи класичних моделей державно-церковних відносин:

- по-перше, держави в яких офіційно визнається державна релігія;
- по-друге, держави із конституційним закріпленням особливого статусу для деяких конфесій;
- по-третє, країни із чітко вираженим принципом секуляризації – відділенням церкви від держави.

В якості прикладів наведемо конституційно-правові норми декількох країн, які регулюють державно-церковні відносини. Так, з країн першої групи найбільше виділяється Греція.

Зокрема сама Конституція Греції, яка була прийнята в 1975 але була переглянута двічі в 1986 та 2001 роках, в преамбулі містить строки із християнської молитви, що є виразним доказом релігійних вподобань країни. Більш того в Конституції Грецької Республіки міститься окремий розділ (Розділ II), в якому розглядаються взаємовідносини між державою та церквою. Так, ст. 3 цього розділу встановлює панівне становище в межах республіки православної християнської церкви, що є автокефальною і має свій орган управління – Священний Синод. Конституційно закріплені і певні гарантії щодо збереження від будь-яких спотворень Святого Письма, тобто Старого та нового Завітів Біблії, з метою захисту цього віроповчального джерела православної церкви [6; 7].

Грецькій Конституції притаманне ще одне поняття, яке фігурує у інших конфесіях та релігіях, які суттєво відрізняються від пануючої в країні, це – «відома релігія». Така конструкція зустрічається у п. 2 ст. 13 Конституції Греції, в якій вказується, що кожна відома релігія вільна, і справляння її культових обрядів здійснюється безперешкодно під охороною закону. При цьому чітко і однозначно забороняється намагання насильницького звернення в християнську релігію. Зміст цієї норми має велике значення через те, що існують такі негативні явища, як релігійний фундаменталізм та нетерпимість, що апріорі з'являється за умови активізації впливу релігійного чинника. Доказом панування православної церкви в Греції є й законодавчо закріплене положення про те, що для відкриття храму, синагоги, мечеті чи іншого будь-якого культового місця або споруди відмінної від пануючої релігійної конфесії або релігії потрібно взяти відповідний дозвіл у місцевого православного митрополита. Статус священнослужителів будь-якої відомої релігії закріплено у п.3 ст. 13 Конституції Республіки Греція, а окремо також містяться статі щодо статусу земель монастирів та їх власності (майна). Конституційно закріпленим є статус автономії святої гори Афон, що є загально визнаною православною чернечою республікою (п. 8 ст. 18, п. 1-5 ст. 105) [6; 7].

Дещо відрізняється варіант державно-церковних відносин в скандинавських країнах, де в законодавстві прямо закріплена модель державно-церковних відносин із яскраво вираженою домінантною саме держави.

Зокрема в Конституції Королівства Данія пануючою з-поміж інших релігійних організацій є євангелістська лютеранська церква. 4 розділ датської Конституції проголошує євангелістську лютеранську церкву офіційною церквою Данії і визначає, що лише вона може мати відповідну підтримку з боку держави в економічних, юридичних та політичних питаннях. В Розділі VI Конституції Королівства Данія прямо вказується, що Король Данії зобов'язаний бути членом євангелістської лютеранської церкви [4; 8].

Більше того Конституція Королівства Данія має чітко прописані відмінності щодо правового статусу пануючої та інших релігійних організацій. Розділ LXVI Конституції зобов'язує прийняття окремого закону про статус офіційної церкви держави. Ті релігійні конфесії та релігії, що не відносяться до офіційної, провадять діяльність за іншим загальним для усіх них законом, який має суттєві відмінності від закону, який регулює діяльність спільнот та установ офіційного віросповідання, що зазначено у розділі LXIX Конституції Данії. Але, не дивлячись на регламентації у конституції цього факту та присвячення йому окремого розділу, в Данії на сьогоднішній день так і не прийнято окремого загального для всіх неофіційних віросповідань закону, який би врегулював статус й діяльність цих меншин [4; 8].

Крім того, в Данії статус офіційної церкви дає їй можливість отримувати фінансову підтримку з боку держави, що проявляється не тільки в існуванні спеціальних бюджетних статей, які повинні покривати витрати офіційної церкви, але і в стягуванні з фізичних осіб щомісячного церковного податку, останнє стосується, щоправда, тільки тих осіб, що є членами євангелістської лютеранської церкви.

До держав із конституційним закріпленням особливого статусу для деяких конфесій традиційно відносяться: Австрія, Бельгія, Великобританія, Ірландія, Іспанія, Італія, Люксембург, Німеччина, Португалія. Конституції цих країн виділяють одну або декілька традиційних для держави релігійних організацій, яким віддають перевагу в співпраці у сфері культури, освіти, соціального захисту, допускають їх в збройні сили і установи пенітенціарної системи. Фінансові витрати цих «історично визнаних» або «традиційних» релігійних організацій покриваються з державного бюджету, служителі культури отримують державну платню і пенсії.

Що стосується Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії, то важливою складовою частиною її Конституції є сукупність законів (статутів). На сьогоднішній день у Великій Британії статuti визначають як офіційну церкву англіканську. Глава королівського будинку у Великобританії обов'язково повинен бути членом цієї церкви, оскільки згідно із законом він є главою англіканської церкви. Церква Англії є частиною Сполученого Королівства, тому 24 її єпископи є членами палати лордів. На території Великобританії, окрім англіканської церкви, присутні інші релігійні співтовариства, які цілком логічно прагнули добитися статусу співставного із статусом англіканської церкви. Єпископат римо-католицької церкви навіть підіймав питання про представництво в палаті лордів своїх делегатів, а також делегатів від інших релігійних організацій, однак дане питання залишилося на рівні законодавчої ініціативи [1, с. 72].

Поняття «визнана релігія» присутнє в Конституції Королівства Бельгія. Так, ст. 24 прямо передбачає, що державні школи та інші заклади освіти протягом всього періоду навчання надають вибір між однією з визнаних релігій і викладанням неконфесійної моралі. На сьогоднішній день в Бельгії офіційно визнаними релігіями є шість релігійних організацій які довели суспільну користь своїм служінням населенню: римсько-католицька церква, лютеранська церква, іудаїзм, англіканська церква, іслам, православна. На особливу увагу заслуговує той факт, що утримання служителів визнаних релігій відбувається за кошт комуни та провінцій. Крім того, законодавство Бельгії передбачає ряд податкових пільг для визнаних віросповідань. Разом з тим, в Бельгії немає церковного податку, але платні і пенсії служителям культури забезпечує держава, а суми, необхідні для цього, щорік вносяться до бюджету [1, с. 72].

Що стосується Німеччини, то тут релігійні товариства також відокремлені від держави, проте, будучи юридичними особами (корпораціями), вони діляться на два види: публічні і приватні. На потреби публічних релігійних корпорацій з їх членів стягуються податки згідно з земельним законодавством. Крім того, викладання публічних релігійних культів в Німеччині є обов'язковим предметом в школах, з правом батьків відмовитися від відвідання його своїми дітьми. Публічні релігійні корпорації можуть навіть видавати релігійні правові норми, що визнаються державою. В законодавстві Німеччині визнається, що церковно-релігійне право і право, створене державою, повинні в розумних межах співіснувати, і не просто співіснувати, а бути здатним до комунікації, оскільки лише таким чином може бути створена основа для кооперації норм. В даний час в Німеччині публічними релігіями є Римо-католицька церква і Лютеранська церква [3, с. 148-149; 4].

Надзвичайно яскравим прикладом повного відділення держави від церкви є Франція, що правда це обумовлено перш за все особливостями становлення сучасної

французької державності, протягом якого церква суттєво втратила власні публічно-політичні та суспільні позиції. Отже, в Конституції Французької Республіки закріплюється офіційна позиція держави по відношенню до релігії – повага до всіх віросповідань. І хоча протягом двохсот останніх років у Франції відбувалася тотальна секуляризація, все ж в деяких департаментах, зокрема у Ельзасі і Лотарингії особливий статус отримали чотири релігійні організації: римо-католицька, лютеранська, реформаторська церкви і іудаїзм. Але даний випадок демонструє лише надзвичайно високий рівень демократизації державного управління ніж практику державно-церковної взаємодії.

Разом з тим держава дбає про духовну освіту громадян, а також протистоїть розповсюдженню релігійних рухів із яскраво вираженими антидемократичними, анти суспільними закликами. Так останніми роками виникли ряд проблем, пов'язаних з появою і активною діяльністю нових релігійних рухів. Було поставлено питання про створення парламентської комісії для вивчення нових релігійних рухів, при цьому наголошувалося, що нові релігійні рухи користуються більшою свободою і привілеями, ніж основні релігії, оскільки вони зареєстровані як асоціації. Логічним продовженням державного регулювання питань релігії стало створення Міжвідомчого агентства інформації про сектантську діяльність. Таким чином, проблеми неокультив вирішуються на рівні Уряду, а не громадських організацій. Держава надзвичайно уважно вивчає і регулює в'їзд до республіки місіонерів. Разом з тим незважаючи на відсутність статусу «визнаної релігії» все ж деякі релігійні групи у Франції мають особливий статус. Кількість їх лімітовано. Наприклад, до них можна віднести: римо-католицьку церкву, старокатолицьку церкву, лютеранську церкву, церкву кальвінізму, православну церкву, іудаїзм, іслам [9].

Таким чином, можна цілком обґрунтовано стверджувати, що в сучасній Європі місце релігії та церкви в суспільному житті напряду не залежить від принциповості позиції держави. Вплив церкви в деяких державах є об'єктивним та відповідає історичним традиціям, а деяких став наслідком зрощення правової системи із канонічним правом. Але так чи інакше, в умовах європейської міждержавної інтеграції постає необхідність опрацювання певної спільної позиції в питаннях регулювання релігійних та державно-церковних відносин для того, щоб в повній мірі забезпечувати світський характер ЄС.

Висновки. Результати аналізу правового регулювання релігійних відносин в країнах Європейського Союзу демонструють одразу декілька особливостей побудови моделей державно-церковних відносин. Перш за все, на їх сучасну конфігурацію суттєво вплинув весь історичний процес становлення церкви, клірикалізація державного апарату на певних етапах європейської історії із подальшою секуляризацією суспільного життя після перемоги революційних ідей побудови демократичного суспільства. По-друге, вплив релігії зокрема і церкви загалом на процеси формування культурної свідомості та ментальних особливостей нації в різних країнах мав різну глибину, а відтак і засади сучасного світського життя багато в чому обумовлюються ступенем проникнення релігійних ідеалів та постулатів у систему світосприйняття як суспільства в цілому, так і окремого індивіда. По-третє, наділяючи релігійні організації, товариства чи асоціації особливим правовим статусом, законодавці в деяких країнах враховують і той факт, що більшість населення так чи інакше ідентифікує себе з певною релігійною громадою. Неврахування цього факту означатиме нехтування інтересами населення, що є несумісним із демократичними цінностями, які пропагуються в ЄС.

Слід зазначити, що відсутність єдності в релігійних питаннях в різних європейських країнах не означає однак неможливість досягнення певного консенсусу

щодо уніфікації механізмів забезпечення релігійних прав громадян в межах парадигми політико-правового устрою ЄС. Більше того, поліконфесійність демонструє життєздатність засадничих принципів функціонування ЄС, таких як принцип охорони прав та свобод людини і громадянина і принцип недискримінації. І однак полярність положення церкви в різних країнах-членах ЄС, її офіційне визнання, як скажімо в Данії чи Греції, або навпаки дистанціювання від світської влади, як у Франції чи поліконфесійна дисперсність у поєднанні із проблемами національних меншин, як в Німеччині – все це обумовлює необхідність вироблення спільної державно-церковної політики в контексті подальшої європейської міждержавної інтеграції.

Список використаної літератури

1. Болоховский Н. И. Правовое положение религиозных сообществ в странах Европейского Союза / Н. И. Болоховский // Право Беларуси. – № 12. – 2002. – С. 72.
2. Болоховский Н. И. Религия в государствах Евросоюза / Н. И. Болоховский // Теократия. – № 1. – 2005. – С. 50-75
3. Варьяс М. Ю. Теократическое государство в романо-германской правовой системе : автореф дис. ... канд. юрид. наук; спец. 12.00.01 / Михаил Юрьевич Варьяс; Московская государственная юридическая академия. – М., 1997. – 27 с.
4. Конституции государств Европейского союза : сб. текст. — М. : Норма-Инфра-М, 1999. – 512 с.
5. Мудров С. А. Христианское осмысление европейской интеграции : православный и католический взгляд / С. А. Мудров // Весник Брестского университета. – № 1. – 2010. – С. 134-142.
6. Конституционное право зарубежных стран : учеб. / В. Е. Чиркин. - 8-е изд., перераб. и доп. - М. : Норма : НИЦ ИНФРА-М, 2014. - 528 с.
7. Конституция Греции 1975 года с поправками 1986 и 2001 гг [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://law-constitution.web.auth.gr/gr/docspdfs/syntaxma.pdf>
8. Конституционное право государств Европы: учеб. пособ. / отв. ред. Д.А. Ковачев. – М. : Волтерс Клувер, 2005. – 625 с.
9. Bréchon P. Religion et irrégion. Quels effets sur l'orientation politique et le système de valeurs? / P. Bréchon // Projets et analyses. – 2012. – №4
10. Byrnes T. A. Transnational religion and Europeanization / T. Byrnes // Byrnes T. A. Religion in an Expanding Europe / T. A. Byrnes; P. J. Katzenstein. – Cambridge, UK ; New York : Cambridge University Press, 2006. – P. 283-305.
11. Byrnes T. A. Religion in an Expanding Europe / T. A. Byrnes, P. J. Katzenstein. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
12. Casanova J. Religion, European secular identities, and European integration / J. Casanova // Byrnes T. A. Religion in an Expanding Europe / T. A. Byrnes; P. J. Katzenstein. – Cambridge, UK ; New York : Cambridge University Press, 2006. – P. 65-92.
13. Hehir B. J. The old Church and the new Europe: charting the changes / B. J. Hehir // Religion, State and Society. – 2006. – № 2. – P. 93-116
14. O'Mahony A. The Vatican and Europe: Political Theology and Ecclesiology in Papal Statements from Pius XII to Benedict XVI / A. O'Mahony // International Journal for the Study of the Christian Church. – 2009. – Vol. 9. - P. 177 – 194.
15. Risso L. Cracks in a facade of unity: the French and Italian Christian democrats and the early stages of the European integration process, 1945–1957 / L. Risso // Religion, State and Society. – 2009. – Vol. 37 Special Issues. – P. 99-114

Стаття надійшла до редакції 18.12.2014 р.

A. S. Ermakova

THE LEGAL STATUS OF THE CHURCH AND THE REGULATION OF STATE-CHURCH RELATIONS IN THE CONTEXT OF EURO INTEGRATION

PROCESSES IN EU MEMBER STATES

Influence of catholic church is certain on becomings idea of European intergovernmental integration. The evolution of canonical right is analysed and he is set modern value in a context state church relations in Europe. The attempts of walkthrough of meaningfulness of the system of values are done formed within the limits of catholic church for modern European society. The points of view of anchorwomen scientist of sphere of religion, sociologists and legislators are resulted, in relation to the role of catholic church in the processes of European intergovernmental.

It is certain that principles of right of conscience and freedom of religion are key constitutional principles, and that is why have a determining value in the context of forming of model state-church relations. Political integration has for an object creation not only of single civilization space, but also development for all multinational, multicultural and multireligious European continent general normatively legal space. In this context in a most measure and the value of church opens up, as long time its system of values and dogma of christian faith formed unwritten but proof norms of moral, including to the society moral.

The analysis of the legal adjusting is conducted state-church relations and position religious organization in some countries of EU. Certain features of the legislative adjusting of place of religion in public life of the European countries in the context of eurointegration processes. The division of states-members is in particular offered EU after the degree of influence of church on in public political processes in a country. The analysis of constitutions of separate countries showed different attitude of society power toward a church, as to the supranational separate European public institute. At the same time the European countries, especially in the context of intergovernmental integration, acknowledge meaningfulness for the subsequent political processes of the system of civilization values developed with participation of church.

Keywords: *The European Union, Catholic church, religion, state-church relations, the european integration.*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА КРИМІНАЛІСТИКИ

УДК. 343.1

Ю. М. Мирошніченко

КОРОТКА ТИПОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАЇНСЬКОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

В статті обґрунтовується актуальність типологічного дослідження кримінального судочинства України. Висвітлюються теоретичні та практичні завдання, вирішувані в процесі типологізації. Визначається типологічна приналежність вітчизняного кримінального процесу.

Ключові слова: *кримінальний процес, судочинство, типологія.*

Постановка проблеми. В загальнотеоретичному значенні типологія розглядається як метод наукового пізнання, заснований на розчленуванні систем об'єктів та їх групуванні за допомогою узагальненої, ідеалізованої моделі (типу), що представляє